

Ivan Macut – Matej Jermelić
EKUMENSKE TEME GLASA KONCILA OD 1990. DO 1999.
GODINE
Ecumenical topics of the Glas Koncila from 1990 to 1999
UDK: 27-675(047)“1990/1999”:054

Pregledni znanstveni rad
Review article
Primljeno 9/2020.

Sažetak

U ovom se članku bavimo ekumenskim temama u Glasu Koncila u razdoblju od 1990. do 1999. godine. U uvodu ukratko govorimo o kontekstu i nastanku Glasa Koncila, da bismo u prvom poglavlju donijeli temeljiti popis svih ekumenskih naslova u razdoblju od 1990. do 1999. godine koje su se našle na stranicama Glasa Koncila. U drugom poglavlju ekumenske teme analiziramo kroz sljedeće grupe tekstova: ekumenski susreti (ekumenska bogoslužja; ekumenski susreti visokih predstavnika; molitveni ekumenski susreti); ekumenizam i mladi; ekumenizam i obrazovanje; ekumenizam i kultura. Na koncu u zaključku jasno dolazi do izražaja činjenica da je Glas Koncila iznimno važan za proučavanje novije ekumenske povijesti kod nas.

Ključne riječi: Glas Koncila; ekumenizam; demokratske promjene; 1990.; 1999.

UMJESTO UVODA – UKRATKO O NASTANKU GLASA KONCILA

*Glas Koncila*¹ pokrenut je u rujnu 1963. godine². Za bolje razumijevanje osnutka *Glasa Koncila*, potrebno je svakako barem

¹ Ovo je skraćeni i dorađeni diplomski rad studenta Mateja Jermelića, a mentor je bio doc. dr. dr. sc. Ivan Macut. Rad je predan i obranjen na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu 2020. godine.

² „[...] tijekom šezdesetih godina, kada je praksis filozofija bila na svome vrhuncu, polako se mijenjaju i odnosi s Katoličkom Crkvom, budući da je zagrebački nadbiskup i kardinal Alojzije Stepinac umro 1960. godine. Ta promjena odnosa vidi se i po sve aktivnijoj izdavačkoj aktivnosti Katoličke Crkve u Hrvatskoj, u

ukratko opisati tadašnji povijesni i društveni kontekst. Za nastanak *Glasa Koncila* važnu ulogu imali su održavanje Drugoga vatikanskog sabora (1962. – 1965.)³ i postkoncilski obnova Katoličke Crkve⁴.

Crkveni tisak u ovome povijesnom razdoblju bio je umnogome ograničen i kontroliran od vlasti kojoj je cilj bio spriječiti nastanak i razvoj svakog oblika vjerskog tiska. Činjenici da je sabotiranje vjerskog tiska bilo sustavni dio partijske i državne politike svjedoči i zapisnik sa sjednice Politbiroa CK SKH-a od 27. prosinca 1946. na kojoj Vladimir Bakarić poručuje kako vjerski tisak treba uništiti, a Ivan Krajačić zaključuje kako Agitprop treba postići da vjerski tisak uopće ne izlazi ako ga nije sposoban kontrolirati.⁵

Do osnutka *Glasa Koncila* došlo je djelovanjem i nastojanjima mladih zagrebačkih teologa te vjernika laika čiji su rad i djelovanje prekinuti dolaskom komunističke vlasti.⁶ Mnoga imena važna za osnivanje *Glasa Koncila*, imena su koja će poslije osnovati i *Kršćansku sadašnjost*, a to tvrdi i Živko Kustić kada piše: „Vladimir Pavlinić bio je vrlo sposoban, ali bez spomenutih

izdavanju tjednika *Glasa koncila* i sve većem broju knjiga i časopisa koji su kružili među ondašnjom inteligencijom. Ipak, a to moramo jasno istaknuti, te promjene samo su djelomični i taktički uzmaci autoritarne vlasti koja je procijenila – sasvim pogrešno – da takvi ustupci neće pridonijeti urušavanju jednopartijske strukture u Jugoslaviji.” I. Macut, *Hrvatska filozofija od sloma Nezavisne Države Hrvatske 1945. do raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije*, Služba Božja, Split, 2020., str. 22.

³ „Održavanje Drugog vatikanskog koncila (1962. – 1965.) bio je neposredan povod, a upoznavanje hrvatske vjerničke javnosti s njime i njegovim odlukama glavni razlog osnivanja i biltena *Glasa Koncila* — koji je u 11 brojeva, umnažan ciklostilom, izlazio tjedno od 4. listopada do 19. prosinca 1962., u vrijeme prve sjednice Koncila (Duda, 1972) — kao i novina *Glas Koncila*, koje su pokrenute kao dvotjednik krajem rujna 1963. godine, uoči nastavka koncilskih zasjedanja.” A. Mikić, *Drugi vatikanski koncil i poslijekoncilski obnova na stranicama Glasa Koncila od 1963. do 1972.*, u: *Obnovljeni život*, 71 (2017.), br. 4, str. 443–444.

⁴ „[...] nakon početka rada Drugoga vatikanskog sabora novi zagrebački nadbiskup Franjo Šeper pokrenuo je privremeni list u listopadu 1962. godine pod naslovom *Glas Koncila* koji je trebao povremeno izlaziti, tj. samo za vrijeme trajanja koncilskih zasjedanja. Tek krajem 1963. godine odlučeno je da *Glas Koncila* nastavi izvještavati i o ostalim bitnim događajima u Katoličkoj Crkvi što je već i prije radio.” Isto, str. 732.

⁵ Usp. *Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952*, Svezak 1, 1945. –1948., priredila Branislava Vojnović, Zagreb, 2005., str. 282–283.

⁶ Usp. V. Košić, *Recepcija Koncila u Hrvatskoj – uloga Kršćanske sadašnjosti u tome*, u: *Nastanak i razvitak Kršćanske sadašnjosti*, Zbornik radova sa znanstvenog simpozija o 40. obljetnici djelovanja, Zagreb, 2010., str. 23.

teologa Glasa Koncila ne bi bilo. Može se reći da je Kršćanska sadašnjost na svoj način već djelovala u Glasu Koncila. Tomislav Šagi-Bunić je bio i ostao mozak Glasa Koncila [...].⁷

Dana 10. rujna 1963. godine nadbiskup Franjo Šeper imenovao je nadbiskupskog kancelara Dragutina Hrena dekretom „glavnim i odgovornim urednikom tjednog lista *Glas Koncila* koji će izlaziti za vrijeme trajanja II. vatikanskog koncila”.⁸ Krajem 1963. godine nadbiskup Šeper, u suglasnosti s čl. 3. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica te s propisima kanonskog prava donosi i službenu odluku „[...] da se izdaje vjerski list *Glas Koncila* koji ima isključivo služiti širenju vjerske kulture, tumačenju vjerske problematike, informiranju savjesti vjernika u svijetlu Kristove nauke te o izvještavanju o događajima u katoličkom svijetu i na području vjerskog života uopće, a napose u vezi s II. Vatikanskim koncilom”.⁹ Novim odgovornim urednikom biva imenovan novoimenovani pomoćni zagrebački biskup Franjo Kuharić.¹⁰

Prve brojeve toga glasila uređivao je Vladimir Pavlinić što se navodi i u „Ljetopisu Glasa Koncila” u prigodi 10. obljetnice izlazenja, u kojem piše kako je prvi broj iz rujna 1963. „uredio Vladimir Pavlinić”¹¹, ali uz Pavlinića, uredništvo je bilo posao i Živku Kustiću. Suradnici prvoga broja bili su Mijo Škvorc, Bonaventura Duda, Zorislav Lajoš i Josip Ladika, dok su u organizaciji i tehničkim zadacima bili zaduženi Luka Perinić i Milostislav Ciko.¹² A. Mikić u svojoj doktorskoj disertaciji piše kako „prvi broj Glasa Koncila nosi nadnevak 29. rujna 1963., premda je stvarno tiskan 3. listopada 1963. u tiskari ‘Informator’, u formatu A4 dvobojno na 24 stranice u nakladi od 40.000 primjeraka.”¹³

U usporedbi s drugim vjerskim časopisima i listovima, *Glas Koncila* najčitaniji je i najutjecajniji vjerski list. Za razliku od

⁷ Ž. Kustić, *Naše crkvene i društvene prilike u vrijeme djelovanja Kršćanske sadašnjosti*, u: *Nastanak i razvitak Kršćanske sadašnjosti*, str. 45.

⁸ Odluka o imenovanju Dragutina Hrena glavnim i odgovornim urednikom Glasa s Koncila, br. 118/pr. od 10. rujna 1963. u: *NAZ*, Ostavština Franje Šepera, kutija 48, korice 228.

⁹ Odluka o izdavanju *Glasa Koncila* br. 3130/1963 od 31. prosinca 1963. Preslika odluke u: *Arhiv Glasa Koncila*.

¹⁰ Usp. *Impressum Glasa Koncila*, u: *Glas Koncila*, br. 9, 10. svibnja 1964., str. 2.

¹¹ Usp. *Ljetopis Glasa Koncila*, u: *Glas Koncila*, br. 20, 8. listopada 1972., str. 3.

¹² Usp. Isto, str. 3.

¹³ A. Mikić, *Crkveno i društveno značenje Glasa koncila od 1963. do 1972.*, Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2016., str. 44.

svjetovnih tiskovina, *Glas Koncila* nije imao pristup kanalima distribucije kao što su kiosci i različita druga prodajna mjesta. Ipak, unatoč brojnim preprekama i teškoćama na koje je nailazio, *Glas Koncila* uspio se održati i neprekinuto izlazi sve do današnjeg dana.

1. POPIS EKUMENSKIH TEMA U *GLASU KONCIL*A OD 1990. DO 1999. GODINE

1.1. *Ekumenske teme tijekom 1990. godine*

- Ekumenski susret*, 1990., br. 1, str. 11.
Krist je postao siromašan za nas, 1990., br. 3, str. 4.
Dan židovsko-kršćanskog dijaloga, 1990., br. 3, str. 4.
Do rješenja bratskim dijalogom, 1990., br. 5, str. 1.
Nedjeljko Pintarić, *Svaki vjernik – ekumenski radnik*, 1990., br. 4, str. 13.
Katolički župnik propovijedao u pravoslavnoj crkvi, 1990., br. 5, str. 14.
Ekumenski susreti u Beogradu, 1990., br. 5, str. 14.
Mladi za jedinstvo kršćana, 1990., br. 5, str. 14.
Vladimir Horvat, *Ekumenska izložba*, 1990., br. 6., str. 11.
Ekumenizam nužniji nego ikad, 1990., br. 7, str. 4.
SPC i ekumenizam, 1990., br. 7., str. 6.
RPC priznaje Ukrajinsku grkokatoličku Crkvu, 1990., br. 8, str. 3.
Sastanak u Danilovskom manastiru, 1990., br. 8, str. 4.
Što to čine ukrajinski grkokatolici?, 1990., br. 8, str. 6.
Katolici su za pravoslavnu crkvu u Splitu, 1990., br. 8, str. 8.
Tajnik Vijeća za ekumenizam BKJ podnio ostavku, 1990., br. 10, str. 12.
Otvoren Svjetski skup o pravednosti, miru i očuvanju stvorenoga, 1990., br. 11, str. 1.
M. Batorović, *Bolje sutra – pravda za sve*, 1990., br. 12, str. 9.
Nadbiskup Perko o (ne)ekumenizmu, 1990., br. 12, str. 9.
Ivan Pavao II. patrijarhu Germanu, 1990., br. 16, str. 1.
Tajništvo BKJ, Odlučnost za ustrajanje u ekumenskim odnosima sa SPC, 1990., br. 18, str. 3.
Rasprava o grkokatolicima, 1990., br. 26, str. 5.

- Nakon 44 godine progonstva*, 1990., br. 27, str. 1.
Čežnja za jedinstvom, 1990., br. 29, str. 1.
Josip Baloban, *Ekumenski pristup odgoju i obrazovanju*, 1990., br. 30, str. 4.
Moguće je jedinstvo katolika i pravoslavnih, 1990., br. 30, str. 4.
R. Perić, *Ima li šanse za katoličko-pravoslavni dogovor*, 1990., br. 30, str. 7.
Grkokatolici i pravoslavni mogu se sporazumjeti, 1990., br. 39, str. 6.
Zagreb nije mogao sudjelovati, 1990., br. 41, str. 8.
S. Zeba, *I Kur'an je za ekumenizam*, 1990., br. 46, str. 9.
Ekumensko slavljenje života, 1990., br. 47, str. 7.
Franjo kardinal Kuharić, *Katolička Crkva ostaje otvorena za ekumenski dijalog*, 1990., br. 50, str. 10.
Adolf Polegubić, *Preteča ekumenizma*, 1990., br. 52, str. 10.

1.2. *Ekumenske teme tijekom 1991. godine*

- Sat prakršćanskog zajedništva*, 1991., br. 5, str. 8.
Evangelici, kalvini, pravoslavni i katolici – zajedno, 1991., br. 5, str. 8.
Zajednička molitva je imperativ, 1991., br. 7, str. 8.
Pavo Šekerija, *Ekumenski pohod novog nadbiskupa*, 1991., br. 7, str. 8.
Mirko Bobaš, *Susret u službi mira*, 1991., br. 20, str. 1.
Franjo kardinal Kuharić, *Obraćanje je duša ekumenskog gibanja*, 1991., br. 20, str. 3.
Crkve su dužne promicati jedinstvo kršćana, 1991., br. 25, str. 1.
Četrnaest prijedloga za ekumensko zbližavanje, 1991., br. 25, str. 1.
Bečka skrb za naš ekumenizam, 1991., br. 25, str. 2.
Ratko Perić, *Filioque nije zapreka*, 1991., br. 27, str. 2.
Žarki vapaj Bogu i ljudima, 1991., br. 35, str. 1.
Ista načela, različita tumačenja, 1991., br. 35, str. 3.
Franjo kardinal Kuharić, *Možete li nešto učiniti za mir?*, 1991., br. 35, str. 6.
Ekumenska pomoć Hrvatskoj, 1991., br. 35, str. 14.
Umolitvi smo s Vašima Crkvama i narodima, 1991., br. 35, str. 3.
Naša Crkva ustraje u ekumenskim naporima, 1991., br. 47, str. 3.

Traži se novo zajedništvo Crkava, 1991., br. 48, str. 4.
Ekumensko bogoslužje, 1991., br. 50, str. 4.

1.3. *Ekumenske teme tijekom 1992. godine*

Učvrsti nas na putu mira, pomirenja i zajedništva, 1992., br. 5, str. 1.
Susret desetljeća, 1992., br. 5, str. 1.
Kršćani su pozvani obarati zidove nerazumijevanja, 1992., br. 5, str. 4.
U Zagrebu nastaje ekumenska novinska agencija, 1992., br. 10, str. 5.
Makedonska i srpska pravoslavna Crkva nakon 13 godina uspostavile kontakt, 1992., br. 11, str. 4.
Pravoslavni žele nastaviti ekumenski dijalog, 1992., br. 12, str. 4.
Prvi skup predstavnika europskih protestanata, 1992., br. 15, str. 4.
Svijet je odrastao i treba mu duhovna dimenzija, 1992., br. 36, str. 4.
Velike podjele kršćanskoga svijeta, 1992., br. 37, str. 4.
Vlada se ne smije služiti Crkvom, 1992., br. 38, str. 4.
Europa nakon 1992., 1992., br. 38, str. 10.
Još jedan susret u službi mira, 1992., br. 40, str. 1.
Što se dogodilo u Ženevi?, 1992., br. 40, str. 2.
Poruka kardinala Kuharića i patrijarha Pavla sa sastanka u Ženevi, 1992., br. 40, str. 3.
Ekumenizam po mjeri Evanđelja – nužda i zakon, 1992., br. 43, str. 5.
Četiri pretpostavke za uspješan katoličko-pravoslavni dijalog u Hrvatskoj, 1992., br. 49, str. 11.

1.4. *Ekumenske teme tijekom 1993. godine*

Ekumenizam se tiče cijele Crkve, 1993., br. 5, str. 1.
Gospodine, okončaj naše podjele!, 1993., br. 6, str. 1.
Uskoro ekumenski direktorij Katoličke Crkve, 1993., br. 6, str. 4.
Ekumenski susret u Beogradu, 1993., br. 7, str. 14.
Pohod iz Skandinavije, 1993., br. 14, str. 11.
Kalifornijski ekumenizam za Hrvatsku, 1993., br. 25, str. 14.
Novi ekumenski direktorij, 1993., br. 26, str. 4.
Čak se ni katolici Istoka i Zapada ne razumiju, 1993., br. 29, str. 1.

- Ekumenizam na Zapadu*, 1993., br. 29, str. 4.
Tomo Vukušić, *Balkanizacija ekumenizma*, 1993., br. 29, str. 6.
Ekumenski znanstveni skup, 1993., br. 31, str. 13.
Pripravljaju li se susret patrijarha Pavla s Papom?, 1993., br. 35, str. 4.
Mihael Montiljo, *Ekumensko djelovanje zagrebačkoga zbora Lira*, 1993., br. 36, str. 7.
Osnovan Ekumenski mirotvorni forum europskih katolika, 1993., br. 44, str. 4.
Ekumenska molitva za mir kod nas, 1993., br. 52, str. 4.

1.5. *Ekumenske teme tijekom 1994. godine*

- Ivan Miklenić, *Kršćani moraju biti nositelji pomirenja*, 1994., br. 5, str. 1.
N. Pintarić, *Nužna je depolitizacija ekumenizma*, 1994., br. 5, str. 9.
Pripravljaju se ekumenski susret, 1994., br. 6, str. 6.
J. Štilinović, *Ekumenski susret izbjeglica iz Hrvatske u Budimpešti*, 1994., br. 6, str. 9.
Ređenje žena ozbiljna zapreka jedinstvu Crkava, 1994., br. 12, str. 4.
Rim i Carigrad u zajedništvu molitve, 1994., br. 15, str. 3.
Ekumenske nade i tjeskobe, 1994., br. 17, str. 1.
Ekumenizam smo primili kao zadaću od Krista, 1994., br. 17, str. 13.
Novi ekumenski sveeuropski susret, 1994., br. 20, str. 5.
Josip Sabol, *Ekumenski dijalog bez životne snage i perspektive?*, 1994., br. 20, str. 5.
Giorgio Grlj, *Smijemo li odustati od ekumenskog dijaloga*, 1994., br. 22, str. 2.
Ekumenski susreti hrvatskoga kardinala Franje Kuharića u Sarajevu, 1994., br. 22, str. 4.
Jure Zečević, *Katolička Crkva u Hrvata i ekumenizam*, 1994., br. 24, str. 2.
Svetkovina sv. Petra i Pavla u znaku ekumenizma, 1994., br. 28, str. 3.
Ekumenski susret u Sisku, 1994., br. 30, str. 11.
Pohod – doprinos za unapređenje ekumenskih odnosa, 1994., br. 35, str. 3.
Kako potaknuti ekumenski dijalog?, 1994., br. 43, str. 1.

Blagoslov ekumenske kapelice, 1994., br. 45, str. 3.
Veliki ekumenski korak katolika i luterana, 1994., br. 48,
str. 4.
Manifestacija ekumenskih težnja, 1994., br. 50, str. 1.

1.6. *Ekumenske teme tijekom 1995. godine*

Susret biskupa Komarice i pravoslavnih episkopa, 1995., br. 3, str. 1.
Martin Kirigin, *Uz molitvenu osminu za jedinstvo kršćana*, 1995., br. 3, str. 5.
U znaku mladih s istoka Europe, 1995., br. 3, str. 9.
Odgovorni smo za podjele i zablude, 1995., br. 5, str. 1.
Ekumenizam u znaku Jurja Zrinskoga?, 1995., br. 5, str. 3.
Jure Zečević, *Ekumenizam – dužnost svih članova Crkve*, 1995., br. 5, str. 4.
Jure Zečević, *Ekumenizam – bitna sastojnica katoličkoga identiteta*, 1995., br. 6, str. 4.
Ivan Jurić, *Kao pod četiri sjenice*, 1995., br. 6, str. 14.
Jure Zečević, *Ono što nam je zajedničko veće je od onoga što nas dijeli*, 1995., br. 7, str. 4.
Jure Zečević, *Ekumenizma u Crkvi u Hrvata ima i on je vrlo živ*, 1995., br. 8, str. 4.
Kardinal primio ekumeniste, 1995., br. 9, str. 4.
Antun Škvorčević, *Susret kardinala Kuharića i zagrebačkoga metropolita Jovana*, 1995., br. 10, str. 1.
Crkveno izaslanstvo pohodilo oslobođene župe, 1995., br. 21, str. 1.
Poziv europskih kršćanskih poglavara patrijarhu Pavlu, 1995., br. 22, str. 1.
Rozeta Bogeljić, *Ekumenska molitva za mir*, 1995., br. 23, str. 4.
A. Sente, *Osnovano Hrvatsko ekumensko biblijsko društvo*, 1995., br. 25, str. 10.
Protiv ekumenizma i europskoga jedinstva, 1995., br. 27, str. 3.
Ekumenski časopis Žižak, 1995., br. 38, str. 7.
Je li ekumenizam u krizi?, 1995., br. 39, str. 8.
Mirko Mihalj, *Razdijeljenost Crkava je skandal*, 1995., br. 40, str. 5.
Ekumenska molitva za mir, 1995., br. 47, str. 3.

SPC nema razumijevanja za ostale vjerske zajednice, 1995., br. 47, str. 4.

Jubilej 2000. mora biti nov poticaj ekumenizmu, 1995., br. 49, str. 4.

Papa primio članove Vijeća za ekumenizam, 1995., br. 50, str. 4.

Ekumenska molitva u pravoslavnoj crkvi, 1995., br. 50, str. 4.

1.7. *Ekumenske teme tijekom 1996. godine*

Ekumenska molitva za mir, 1996., br. 1, str. 5.

Antun Škvorčević, *Sujetska molitvena osmina za jedinstvo kršćana*, 1996., br. 2, str. 5.

Ekumenizam je najprije – poštovanje, 1996., br. 4, str. 1.

Koncil za jedinstvo kršćana, 1996., br. 4, str. 4.

Ekumenizam napunio crkve, 1996., br. 5, str. 1.

Adolf Polegubić, *Među Crkvama raste zajedništvo*, 1996., br. 5, str. 6.

Osniva se Komisija za južnoslavensku povijest, 1996., br. 8, str. 5.

Prekinuti odnosi između Moskovskoga i Ekumenskog patrijarhata, 1996., br. 12, str. 5.

Pohod nizozemskoga ekumenskoga izaslanstva, 1996., br. 14, str. 4.

Ekumensko dušobrižništvo u kliničkoj bolnici, 1996., br. 14, str. 15.

Antun Škvorčević, *Priprave za europski ekumenski susret u Grazu*, 1996., br. 19, str. 5.

Ante Periša, *Ekumenski koncert*, 1996., br. 20, str. 18.

Novi poziv na ekumensko zalaganje, 1996., br. 27, str. 4.

Kršćani odlučnije za mir, 1996., br. 28, str. 5.

B. Zebić, *Orguljaški ekumenski koncert*, 1996., br. 32, str. 11.

Marija je zagovornica ekumenizma, 1996., br. 34, str. 4.

Kako je Crkva odlučila rehabilitirati Židove, 1996., br. 37, str. 3.

Je li Papin ekumenizam katolička slabost ili poslušnost Duhu?, 1996., br. 38, str. 3.

Antun Škvorčević, *Mediteran, prostor pomirenja*, 1996., br. 41, str. 4.

Antun Škvorčević, *Nagovještaj boljih odnosa dviju Crkava u budućnosti*, br. 46, str. 1.

Nikola Hohnjec, *Skupština ekumenskoga biblijskoga društva*, 1996., br. 46, str. 5.

Antun Škvorčević, *Uočeni znakoviti pomaci*, 1996., br. 50, str. 2.

1.8. *Ekumenske teme tijekom 1997. godine*

Zaoštreni odnosi između SPC-a i beogradske nadbiskupije?, 1997., br. 1, str. 4.

Antun Škvorčević, *Osmina – dio pripreve za Veliki jubilej*, 1997., br. 2, str. 2.

Gilbert Hofmann, *Uvijek se može pronaći put*, 1997., br. 2, str. 10.

Nije li dobro što su se Crkve podijelile?, 1997., br. 3, str. 3.

Ekumenske ikone, 1997., br. 3, str. 12.

Rebeka Anić, *Mir u pravедnosti*, 1997., br. 3, str. 13.

Poziv na pomirenje je poziv na obraćenje, 1997., br. 4, str. 1.

Antun Škvorčević, *Priprava naše delegacije za europski ekumenski skup*, 1997., br. 4, str. 3.

Osnovan Ekumenski koordinacijski odbor Crkava, 1997., br. 5, str. 1.

Antun Škvorčević, *Prvi hrvatski opći ekumenski susret*, 1997., br. 5, str. 3.

Zajednički za jedinstvo kršćana, 1997., br. 5, str. 6.

Razmišljanje o ekumenizmu, 1997., br. 5, str. 15.

Gilbert Hofmann, *Prva riječka ekumenska molitva*, br. 6, str. 6.

Antun Škvorčević, *Otkriće velikih razlika na europskom Istoku*, 1997., br. 11, str. 5.

Ekumenska molitva, 1997., br. 18, str. 6.

Današnji je čovjek duhovni patuljak, 1997., br. 21, str. 3.

Važnost razumijevanja različitih kultura, 1997., br. 22, str. 1.

Ekumenski dobrotvorni koncert, 1997., br. 22, str. 15.

Antun Škvorčević, *Radni susret predstavnika Crkava u Hrvatskoj*, 1997., br. 24, str. 2.

Kulturom sučeljavanja do pomirenja, 1997., br. 24, str. 7.

Kršćani moraju prednjačiti u pomirenju, 1997., br. 26, str. 1.

Ekumenski pokret put je pomirenja, 1997., br. 27, str. 1.

Još ovog mjeseca radni ekumenski sastanak, 1997., br. 27, str. 3.

Patrijarh Pavle primio kardinala Puljića, 1997., br. 29., str. 1.

- Živko Kustić, *Zašto je ponovno objavljen Pravoslavni protukatolički katekizam?*, 1997., br. 29, str. 3.
- Srpska Pravoslavna Crkva istupa iz Svjetskog vijeća Crkava, 1997., br. 30, str. 6.
- Nadamo se sličnom pothvatu i danas, 1997., br. 31, str. 1.
- Mato Špekuljak, *Esperanto i ekumenizam*, 1997., br. 31, str. 18.
- Rebeka Anić, *Pravednost i među spolovima?*, 1997., br. 33, str. 8.
- Rebeka Anić, *Pravednost i među spolovima?*, 1997., br. 34, str. 8.
- Stvoreni uvjeti za povratak pravoslavnih u Hrvatsku, 1997., br. 36, str. 2.
- Zlatno razdoblje ekumenizma u Bosni tek dolazi, 1997., br. 36, str. 18.
- Prošlost i budućnost, 1997., br. 39, str. 4.
- Mato Zovkić, *Novi vjerski pokreti i vjerska sloboda*, 1997., br. 40, str. 4.
- Ekumenski susret na vrhu, 1997., br. 43, str. 2.
- N. Pintarić, *Prvi časopis za međureligijski dijalog i ekumenizam*, 1997., br. 49, str. 5.
- Obnovljeno posuješćenje već postojećeg jedinstva, 1997., br. 50, str. 5.
- Crkve podupiru napore za pomirenje, 1997., br. 51, str. 5.
- Ograda od natpisa o ekumenizmu, 1997., br. 52, str. 4.

1.9. *Ekumenske teme tijekom 1998. godine*

- Jure Zečević, *Nadahnuti Duhom sujedočiti evanđelje*, 1998., br. 3, str. 3.
- Adolf Polegubić, *Međusobno upoznavanje različitih kršćana*, 1998., br. 4, str. 10.
- Ivana Franić, *Sveta božićna liturgija*, 1998., br. 4, str. 20.
- Ivana Franić, *Poticaj makedonskim vjernicima*, 1998., br. 4, str. 20.
- Adolf Polegubić, *Znamo da nebo nije podijeljeno*, 1998., br. 5, str. 1.
- Odjelotvoriti zaključke ekumenskoga skupa, 1998., br. 5, str. 20.
- Kakvi su izgledi za jedinstvo Crkava?, 1998., br. 6, str. 19.
- Zvonko Ranogajec, *Ekumenski susret u školi*, 1998., br. 8, str. 20.

- Konstituiran Ekumenski koordinacijski odbor Crkava u Hrvatskoj*, 1998., br. 10, str. 1.
- Poteškoće u ekumenskom teološkom dijalogu*, 1998., br. 10, str. 4.
- Nadbiskup Perko o suradnji među Crkvama*, 1998., br. 10, str. 4.
- Vladimira Paleček, *Solidarnost sa ženama Madagaskara*, 1998., br. 11, str. 7.
- Novi dokument Papinskoga ekumenskoga vijeća*, 1998., br. 12, str. 4.
- Ratko Perić, *Susret nade i poujerenja*, 1998., br. 13, str. 5.
- Kajemo se zbog zla koje su učinili neki članovi naših zajednica*, 1998., br. 13, str. 5.
- Seminar za ekumenske djelatnike*, 1998., br. 14, str. 4.
- Nadbiskup Bozanić uzvratio pohod metropolitu Jovanu*, 1998., br. 16, str. 1.
- Čestitke patrijarhu i metropolitu, 1998., br. 17, str. 3.
- Surađivati – poštujući jedni druge u različitostima*, 1998., br. 17, str. 7.
- M. Biškup, *Ekumenska svetica*, 1998., br. 17, str. 8.
- Ivana Franić, *Pravoslavni vjernici proslavili Uskrs*, 1998., br. 18, str. 5.
- Bugarsko izaslanstvo u Vatikanu*, 1998., br. 23, str. 4.
- Nadbiskup Pređa primio episkopa Longina*, 1998., br. 25, str. 2.
- Episkop Longin pohodio biskupa Ivasa*, 1998., br. 25, str. 2.
- Pripravlja se neviđena ekumenska proslava*, 1998., br. 27, str. 4.
- Novi korak u ekumenskom dijalogu*, 1998., br. 29, str. 4.
- Uloga katolištva i pravoslavlja*, 1998., br. 34, str. 5.
- Pet desetljeća Svjetskoga vijeća Crkava*, 1998., br. 36, str. 4.
- Tribina o ekumenizmu*, 1998., br. 40, str. 19.
- Ekumenski asiški susret*, 1998., br. 46, str. 2.
- Na tuđem i u tuđem nema sreće*, 1998., br. 46, str. 2.
- Ekumenska suradnja za Veliki jubilej*, 1998., br. 47, str. 2.
- Trajni kontakti i dijalog*, 1998., br. 48, str. 3.
- Pomoć potrebna i katolicima i pravoslavcima*, 1998., br. 48, str. 15.
- Radni skup mladih ekumenista*, 1998., br. 49, str. 4.
- Poteškoće – za duhovni rast*, 1998., br. 50, str. 4.
- Potpورا konfesionalnoj toleranciji*, 1998., br. 51, str. 2.

- Novi stil kršćanskoga postojanja, 1999., br. 2, str. 4.
Kardinal Puljić primio metropolita Nikolaja, 1999., br. 2, str. 20.
Božićne čestitke pravoslavnima, 1999., br. 3, str. 2.
Kardinal čestitao Božić pravoslavnima, 1999., br. 3, str. 2.
Jure Zečević, Oni će biti narod njegov, 1999., br. 4, str. 6.
Duh jedinstva i zajedništva, 1999., br. 4, str. 9.
Adolf Polegubić, Nemamo pravo prekrajati Isusovu volju, 1999., br. 5, str. 3.
Ljubav može pobijediti sve, 1999., br. 5, str. 13.
J. Mamić, Krhka misao ekumenizma, 1999., br. 5, str. 18.
Ekumenska okupljanja, 1999., br. 6, str. 20.
Ekumenski susret biskupa, 1999., br. 7, str. 2.
Antun Jarm, Ekumenski seminar za vjeroučitelje, 1999., br. 10, str. 3.
Ekumenska korizma, 1999., br. 10, str. 15.
Željka Valetinčić, Ekumenska molitva za Venezuelu, 1999., br. 11, str. 19.
Europska ekumenska povelja, 1999., br. 12, str. 4.
Imamo zajedničko evanđelje, 1999., br. 13, str. 3.
Biskup pohodio episkopa, 1999., br. 13, str. 5.
Božja pravda ima zadnju riječ, 1999., br. 16, str. 2.
Uskrsne čestitke patrijarhu Pavlu, 1999., br. 16, str. 3.
Episkopova čestitka kardinalu, 1999., br. 16, str. 3.
Pripravlja se europska Charta oecumenica, 1999., br. 20, str. 3.
Rafael Romić, Iskorak u budućnost u vrtu Marijinu, 1999., br. 20, str. 6.
Sjednica Vijeća za ekumenizam, 1999., br. 22, str. 2.
Josip Sabol, Katolik 21. stoljeća – promicatelj ekumenizma, 1999., br. 23, str. 8.
Janja Košutić, Hrvatska ekumenska nogometna reprezentacija, 1999., br. 26, str. 24.
Ivo Martinić, Kosovo, ekumenizam i dijalog, 1999., br. 27, str. 2.
Ekumensko bdijenje za Jubilej, 1999., br. 28, str. 5.
Četrdeset godina ekumenizma, 1999., br. 28, str. 5.
Zagovornik ekumenizma na hrvatskim prostorima, 1999., br. 30, str. 3.
Nesebično kršćansko zalaganje, 1999., br. 30, str. 3.

- Lj. Marić, Biskup primio međunarodnu ekumensku grupu, 1999., br. 34, str. 2.
U pripremi ekumenska povelja za Europu, 1999., br. 37, str. 5.
Obnovom savjesti počinje svaka obnova, 1999., br. 42, str. 2.
Mir je moguć, 1999., br. 42, str. 3.
Narod je temelj demokracije, 1999., br. 44, str. 5.
Povijesno pomirenje katolika i luterana, 1999., br. 46, str. 4.
Ekumenski zbor na Papinu danu, 1999., br. 46, str. 17.
Kardinalu Cassidyju nagrada Nostra aetate, 1999., br. 48, str. 24.
Sjednica Vijeća za ekumenizam i dijalog HBK, 1999., br. 50, str. 2.
Proslava sv. Andrije u duhu ekumenizma, 1999., br. 50, str. 5.
Jure Zečević, Susret visokih predstavnika, 1999., br. 52, str. 8.

2. ANALIZA I SADRŽAJ EKUMENSKIH TEMA

Uzimajući u obzir cjelokupno istraživano razdoblje ekumenskih tema u *Glasi Koncila* (1990. – 1999.), jasno zapažamo da postoji više različitih grupa prema kojima bismo mogli ove tekstove grupirati, a unutar njih moguće su i manje podgrupe: ekumenski susreti (ekumenska bogoslužja; ekumenski susreti visokih predstavnika; molitveni ekumenski susreti); ekumenizam i mladi; ekumenizam i obrazovanje; ekumenizam i kultura.

2.1. *Ekumenski susreti*

Ekumenski susreti najčešća su tema *Glasa Koncila*. Unutar teme ekumenskih susreta, razlikuju se ekumenska bogoslužja, susreti visokih predstavnika, molitveni ekumenski susreti i slično pa će u nastavku biti prikazani članci i istaknuta njihova važnost za ekumenizam prema navedenim tipovima ekumenskih susreta.

2.1.1. *Ekumenska bogoslužja*

Želeći govoriti o temi ekumenskih bogoslužja, odabrali smo nekoliko članaka, iz različitih razdoblja objavljivanja *Glasa Koncila*, a u daljnjoj analizi objasniti ćemo i zašto smo ih izabrali. Započet ćemo analizu ekumenskih susreta, to jest u ovom primjeru bogoslužja, člankom nepotpisana autora, a članak je objavljen

pod naslovom *Ekumensko bogoslužje*.¹⁴ Susret je održan u bazilici svetoga Petra. Na početku susreta služena je istočna liturgija svjetla, a susretu je nazočio i Papa koji je izrekao jednu rečenicu koja je važna i iznimna karakteristika ekumenizma, a to je: „Neka svjetlost Kristova osvjetli nove putove Crkve.”¹⁵ Papa je govorio i o procesu nove evangelizacije te je iskazao poštovanje sestrinskim Crkvama. Nadalje, Papa je istaknuo važnost jedinstvene vjere pomirenih duhova što je jako važno shvatiti da bismo znali što je, zapravo, poruka i glavna ideja takvog ekumenizma.

U misnom slavlju u bazilici svetog Pavla Papa je veliki dio propovijedi govorio o dijalogu s istočnim Crkvama te pozivao na jedinstvo i pomirenje. Upravo u tom elementu dočitava se ekumenizam i njegova prisutnost u bogoslužjima.¹⁶

Nadalje, znakovito ekumensko bogoslužje održano je i u zagrebačkoj katedrali na kojem su sudjelovali senior Evangeličke Crkve Vladimir Deutsch, predstavnik Srpske pravoslavne Crkve Milenko Popović, predsjednik Saveza Baptističkih Crkava u Hrvatskoj te zagrebački kardinal Franjo Kuharić. O ovome ekumenskom susretu čitamo u tekstu Ivana Miklenića koji se nastavlja na tri stranice.¹⁷ Spominjući prisutne predstavnike, vidljiva je namjera i ekumenska poruka ovoga susreta.

Ono što povezuje spomenute članke jest nit ekumenizma koja se provlači kroz propovijedi, ali i druge elemente tijekom bogoslužja (primjerice, istočna služba svjetla koju smo spomenuli u prvom članku). Iz spomenutih ekumenskih bogoslužja vidi se nit ekumenizma u tome što bogoslužja ukazuju na važnost jedinstva i pomirenja između pripadnika različitih Crkava te ističu snagu Crkve koja je ujedinjena i koja jedino takva može pružiti otpor zlu i svakidašnjim izazovima koji joj prijete.

2.1.2. Ekumenski susreti visokih predstavnika

Mnogo je članaka koji su posvećeni temi ekumenskih susreta visokih predstavnika. Susreti ovog tipa iznimno su važni za ekumenizam budući da ovim susretima jačaju veze među pripadnicima različitih kršćanskih Crkava i crkvenih zajednica.

¹⁴ *Ekumensko bogoslužje*, u: *Glas Koncila*, 1991., br. 50, str. 4.

¹⁵ *Isto*, str. 4.

¹⁶ *Uskoro ekumenski direktorij Katoličke Crkve*, u: *Glas Koncila*, 1993., br. 6, str. 4.

¹⁷ Ivan Miklenić, *Kršćani moraju biti nositelji pomirenja*, u: *Glas Koncila*, 1994., br. 5, str. 1.

U većini članaka koji govore o ekumenskim sastancima visokih crkvenih predstavnika, radi se o susretima između katolika i pravoslavnih, a posebice u godinama koje slijede poslije Domo-vinskog rata. No i prije samog rata, katolici i pravoslavni sastajali su se te razgovarali o poboljšanjima međusobnih odnosa. Jedan od takvih susreta bio je i onaj u Danilovskome manastiru u kojem nas izvještava članak nepoznata autora.¹⁸ Radi se o ekumenskom susretu koji je svojevrsni katoličko-pravoslavni teološki dijalog kako i podnaslov članka govori. Tom prilikom razgovaralo se o pitanju katoličkih krajevnih Crkava istočnog obreda. Razmotri-la su se tri izvješća, a to su izvješće o ekleziološkim i kanonskim posljedicama sakramentalne naravi Crkve, o koncilijarnosti u Crkvi i o vlasti u Crkvi. Osobe koje se spominju u spomenutom članku jesu pravoslavni australski arhiepiskop Stylianos i mons. Edward Cassidy, tadašnji predsjednik Papinskog vijeća za pro-micanje jedinstva kršćana.

Nadalje, katoličko-pravoslavni ekumenski susret na kojem su se susreli katolički biskupi i pravoslavni episkopi dogodio se i u Tuzli 1998. godine, a susret je u članku Ratka Perića naslovljen kao *Susret nade i povjerenja*.¹⁹ O važnosti tog susreta Ratko Perić piše: „Ali da bi se katolička hijerarhija našla s pravoslavnim arhi-jerejima u dijalogu o nekoj prevažnoj temi, nije dosada poznato.”²⁰

Također, spomenuli bismo još jedan ekumenski susret pred-stavnika katolika i pravoslavnih, a u *Glasu Koncila* o njemu je izvješteno u članku pod naslovom *Susret u službi mira*.²¹ Samim naslovom iskazana je namjera toga ekumenskog susreta. Mirko Bobaš piše o ekumenskom susretu patrijarha Pavla i kardina-la Kuharića u tom članku. U njemu je prikazan pravedan odnos prava i dužnosti koji poštovanjem zakonitosti osigurava praved-ne dogovore i priznanje dostojanstva osobe i naroda. Mnogo je susreta kardinala Kuharića s drugim predstavnicima. Ovaj smo članak izdvojili kako bismo ukazali na činjenicu da je kardinal Kuharić ustrajao u ekumenizmu i usmjeravao Katoličku Crkvu na dijalog. Ovaj ekumenski susret kardinalu Kuhariću bio je osmi susret s poglavarem Srpske pravoslavne Crkve, a prvi s patrijarhom Pavlom. Koliko je kardinal Kuharić podržavao ide-

¹⁸ *Sastanak u Danilovskom manastiru*, u: *Glas Koncila*, 1990., br. 8, str. 4.

¹⁹ Ratko Perić, *Susret nade i povjerenja*, u: *Glas Koncila*, 1998., br. 13, str. 5.

²⁰ *Isto*, str. 5.

²¹ Mirko Bobaš, *Susret u službi mira*, u: *Glas Koncila*, 1991., br. 20, str. 1.

ju ekumenizma, govori i članak pod naslovom *Obraćenje je duša ekumenskog gibanja*,²² a radi se o govoru kardinala Kuharića na ekumenskom susretu predstavnika gdje je Kuharić posebno istaknuo važnost obraćenja za ekumenizam u Crkvi.

Značajan ekumenski susret visokih predstavnika donosi nam i članak Antuna Škvorčevića koji govori o radnom susretu predstavnika Crkava u Hrvatskoj, u sklopu pripreme za Drugi europski ekumenski skup u Grazu.²³ Na tom susretu delegati Hrvatske biskupske konferencije „nastojali su usmjeriti svoju neposrednu pripravu za skup u Grazu na svome cjelodnevnom radnom sastanku”²⁴ održanom u Zagrebu. Osim predstavnika Hrvatske biskupske konferencije, na tom sastanku sudjelovali su i laici, a u poslijepodnevnom dijelu sastanka delegata Hrvatske biskupske konferencije sudjelovao je i Vladimir Deutsch iz Evangeličke Crkve. Među brojnim temama, razgovaralo se i o pitanju sudjelovanja predstavnika Srpske pravoslavne Crkve iz Hrvatske na nacionalnim susretima u Grazu.

2.1.3. *Molitveni ekumenski susreti*

Većina tekstova koji govore o molitvenim ekumenskim susretima u biti izvještavaju o molitvenoj osmini za jedinstvo kršćana. Mnogo je članaka ove tematike, posebice u razdoblju između 1991. i 1995. godine. Članci o molitvenim ekumenskim susretima napisani u spomenutom razdoblju većinom su na sličan način pisani te se provlače isti motivi a to je želja za mirom kao najistaknutijim elementom ekumenizma tog vremena. Za analizu izabrali smo tekstove od 1995. godine pa naprijed.

Martin Kirigin u svom tekstu na temu molitvene osmine za jedinstvo kršćana naglašava važnost traženja i pružanja oprosta.²⁵ Čitajući tekst, vidimo da je ratno razdoblje u razmišljanjima i djelovanjima prisutno pa su tako i poruke koje se provlače usko vezane za teme oprosta, molitve, zajedništva. Na molitvenim ekumenskim susretima najčešće, ali, nažalost, ne i uvijek, sudjeluju predstavnici različitih Crkava i crkvenih zajednica. Takav

²² Franjo kardinal Kuharić, *Obraćenje je duša ekumenskog gibanja*, u: *Glas Koncila*, 1991., br. 20, str. 3.

²³ Antun Škvorčević, *Radni susret predstavnika Crkava u Hrvatskoj*, u: *Glas Koncila*, 1997., br. 24, str. 2.

²⁴ Isto, str. 2.

²⁵ Martin Kirigin, *Uz molitvenu osminu za jedinstvo kršćana*, u: *Glas Koncila*, 1995., br. 3, str. 5.

molitveni susret održan je u Zagrebu, a sudjelovali su vjernici katoličke, srpsko-pravoslavne i protestantske strane, o čemu se više može pročitati u tekstu pod naslovom *Ekumenska molitva za mir*.²⁶ Taj susret održan je pod geslom *Evo, činim nešto novo; već nastaje. Zar ne opažate?*

O temi svjetske molitvene osmine za jedinstvo kršćana najviše je pisao Antun Škvorčević, autor teksta čiji je podnaslov sličan geslu susreta koje smo prethodno spomenuli, a on glasi *Evo, na vratima stojim i kucam*.²⁷ Dakle, iz analize naslova i podnaslova očito je da su tekstovi o molitvenim susretima naglašavali važnost prihvaćanja promjena, važnosti molitve za pozitivne društvene promjene, te okretanje pogleda u budućnost. Škvorčević na poseban način ističe podijeljenost Crkve koju Bog poziva na novu vjernost. Također, naglašava i riječi pape Ivana Pavla II. koji je rekao da vjernici ne smiju ući razdijeljeni u treće tisućljeće već da trebaju tražiti načine na koje će se povezivati, a ne udaljavati međusobnim različitostima i uvjerenjima.

Htjeli bismo spomenuti i članak o ekumenskome molitvenom susretu koji je bio prvi susret takve vrste prenošen na HTV-u.²⁸ Na tom susretu održanom u Zagrebu, u zagrebačkoj katedrali, osim kardinala Kuharića čije smo zalaganje za ekumenizam već istaknuli, sudjelovali su i biskup Evangeličke Crkve Vladimir Deutsch, arhijerejski namjesnik i paroh Srpske pravoslavne Crkve Milenko Popović i predstavnik Baptističke Crkve u Hrvatskoj Branko Lovrec. Propovijed je održao kardinal Franjo Kuharić koji je na poseban način istaknuo važnost pomirenja s Bogom, što je pomak i promjena u temama molitvenih susreta, budući da su prijašnje teme ovakvih susreta pretežito bile međusobno pomirenje, a posebice među pravoslavcima i katolicima tijekom ratnih godina.

Molitveni susret održan 1998. godine u Zagrebu pod motom *Duh potpomaže Crkvu* opisan je u tekstu koji je napisao Adolf Polegubić. Susret je održan u prepunoj evangeličkoj crkvi. Naslov članka glasi *Međusobno upoznavanje različitih kršćana*.²⁹ Susret je okupio predstavnike različitih vjerskih zajednica. Tako

²⁶ *Ekumenska molitva za mir*, u: *Glas Koncila*, 1996., br. 1, str. 5.

²⁷ Antun Škvorčević, *Svjetska molitvena osmina za jedinstvo kršćana*, u: *Glas Koncila*, 1996., br. 2, str. 5.

²⁸ *Poziv na pomirenje je poziv na obraćenje*, u: *Glas Koncila*, 1997., br. 4, str. 1.

²⁹ Adolf Polegubić, *Međusobno upoznavanje različitih kršćana*, u: *Glas Koncila*, 1998., br. 4, str. 10.

su na tom susretu sudjelovali evangelički biskup Vladimir Deutsch, Jure Zečević, namjesnik pravoslavne Crkve Milenko Popović, predsjednik Baptističke Crkve Branko Lovrec i ostali vjernici različitih kršćanskih Crkava. Na tome molitvenom susretu istaknuto je kako „ekumenizam u Crkvi više nije promatran kao nužno zlo već kao znak vremena i nezaobilazno nastojanje oko ispunjenja Kristove volje”.³⁰

Osim spomenutog članka, na ovu temu Adolf Polegubić napisao je još jedan tekst o svjetskoj molitvenoj osmini za jedinstvo kršćana.³¹ Polegubić u tekstu posebno ističe rečenicu koju ujedno i izdvaja kao podnaslov, a ona glasi *Nemamo pravo prekrajati Isusovu volju*.³² Na tome molitvenom susretu sastali su se isti predstavnici kao i na molitvenom susretu iz prethodno predstavljenog članka, a od osoba koje nismo prije nismo spomenuli bili su nazočni mons. Bozanić i mons. Košić. Istaknuli bismo kako je biskup Deutsch naglasio kako kršćani, iako mole za jedinstvo, žive razdijeljeni. Dakle, vidi se želja za jedinstvom kojeg još nema unatoč brojnim molitvama i nastojanjima.

2.2. *Ekumenizam i mladi*

Ekumenski članci *Glasa Koncila* u ovom razdoblju vezani su i za ekumensko djelovanje mladih. Često su mladi uključeni u molitve kršćana za jedinstvo. Na ovakvim susretima mladi su molili za jedinstvo kršćana različitim prigodnim pjesmama, biblijskim tekstovima, zajedničkim molitvenim nakanama i klanjanjima križu. Tako nam članak nepoznata autora koji je objavljen 1990. godine govori o nastojanjima mladih za ostvarenjem ekumenskih ideja o jedinstvu kršćana.³³ U tom tekstu navodi se kako je molitveni program vođen u suradnji s vjeroučiteljem Vinkom Kraljevićem, a mladi su se tijekom molitve Očenaša međusobno držali za ruke, a držanje za ruke simbol je zajedništva i jedinstva.

Osim toga molitvenog susreta mladih, u znaku ekumenizma bio je i novogodišnji ekumenski molitveni susret europske mladeži. Radi se o članku Gilberta Hofmanna u kojem je detaljnije

³⁰ Isto, str. 10.

³¹ Adolf Polegubić, *Nemamo pravo prekrajati Isusovu volju*, u: *Glas Koncila*, 1999., br. 5, str. 3.

³² Isto, str. 3.

³³ *Mladi za jedinstvo kršćana*, u: *Glas Koncila*, 1990., br. 5, str. 14.

opisao molitveni susret mladeži u Stuttgartu.³⁴ Jedna od važnijih tema razgovora tijekom tog susreta bila je važnost aktivnosti mladih, a mnogo se naglašavala štetnost pasivnosti i prepuštanje skepticizmu.

O ulozi mladih na putu do ekumenizma govori i članak s naslovom *U znaku mladih s istoka Europe*³⁵ u kojem je nepoznati autor izvijestio o europskome ekumenskom susretu mladih koji je održan u Parizu. Na ovom susretu mladih, a koje je ujedinila težnja za ekumenizmom, okupilo se više od stotinu tisuća mladih, što nam govori o prihvaćenosti ideje ekumenizma među mladima. Zanimljiv je podatak da je iz Hrvatske sudjelovalo tri tisuće mladih, dok iz susjedne Bosne i Hercegovine oko stotinu mladih. Cilj ovog susreta, kako nepoznati autor članka kaže, jest hod na izvore vjere i izgradnja povjerenja među narodima.

O uključenosti mladih u ekumenizam govorilo se i u članku o radnom skupu mladih održanom na Islandu, a organiziralo ga je Ekumensko vijeće mladih u Europi.³⁶ Na tom sastanku sudionik iz Hrvatske bio je student, grkokatolik Ivor Ivanišević koji je sudjelovao u brojnim predavanjima, radnim grupama i posjetima prirodnim, povijesnim i suvremenim osobitostima Islanda.

Smatramo važnim spomenuti i članak autora Lj. Marića koji govori o primanju međunarodne ekumenske grupe mladih koje je prihvatio predsjednik Vijeća za ekumenizam i dijalog Hrvatske biskupske konferencije požeški biskup Antun Škvorčević.³⁷ Naime, on je primio 35 mladih iz deset europskih zemalja. Tako su, primjerice, mladi bili iz Bosne i Hercegovine, Makedonije, Rumunjske, Bugarske, Njemačke, Engleske, Latvije itd. Mladi su ujedno bili i iz različitih kršćanskih Crkava. Razgovarali su, kako navodi autor, o pomirenju te razmjenjivali iskustva koja su stekli tijekom svojih ekumenskih djelovanja.

Također, biskup Škvorčević u spomenutom članku ukazao je na važnost ekumenske povijesti na prostorima Hrvatske, a ta povijest seže u 18. stoljeće, a kao predvodnika ekumenske povijesti smatra se Juraj Križanić. Spomenuo se i Josip Juraj Strossmayer koji je bio iznimno važna osoba za ekumensko povezivanje među Južnim Slavenima. Jedna od ljepših poruka tog

³⁴ Gilbert Hofmann, *Uvijek se može pronaći put*, u: *Glas Koncila*, 1997., br. 2, str. 10.

³⁵ *U znaku mladih s istoka Europe*, u: *Glas Koncila*, 1995., br. 3, str. 9.

³⁶ *Radni skup mladih ekumenista*, u: *Glas Koncila*, 1998., br. 49, str. 4.

³⁷ Lj. Marić, *Biskup primio međunarodnu ekumensku grupu*, u: *Glas Koncila*, 1999., br. 34, str. 2.

susreta bila je poruka biskupa mladim da, iako je rat donio mnogo negativnog, ustraju na svemu što je pozitivno i da još više postignu na području ekumenizma, a istaknuo je i svoju nadu u mlade i u njihovo djelovanje.

Važno je spomenuti i Hrvatsku ekumensku nogometnu reprezentaciju koja je promovirala ekumenske susrete i promicala toleranciju i dijalog među kršćanskim Crkvama. U hrvatskoj ekipi igrali su katolici, baptisti, adventisti i pripadnici Kristove Crkve. O tom događaju pisala je Janja Košutić.³⁸

2.3. *Ekumenizam i obrazovanje*

Nema mnogo članaka koji govore o odnosu obrazovanja prema fenomenu ekumenizma. Pronalazimo tek nekoliko tekstova u kojima se radi o tribinama i predavanjima o ekumenizmu. Josip Baloban u svom članku pod naslovom *Ekumenski pristup odgoju i obrazovanju*³⁹ objašnjava fenomen i važnost ekumenizma kroz prizmu odgoja i obrazovanja kroz nekoliko teza na koje donosi podrobnije odgovore.

Nadalje, tekst nepoznata autora pod naslovom *Europa nakon 1992.*⁴⁰ govori o znanstvenome ekumenskom skupu na Salamanci. Na tom se skupu tema ekumenizma obrađivala na trima razinama: na predavanjima, u diskusijama i kružocima. Najviše se govorilo o suvremenom ekumenizmu i izazovima pluralizma koje donosi suvremeno društvo. Nadalje, što se tiče hrvatskih predstavnika na tome znanstvenom ekumenskom skupu, treba spomenuti sudjelovanje profesora Ivana Goluba u jednoj raspravi posvećenoj temi istine gdje je profesor Golub naglasio kako su prisutne različite vrste istine.⁴¹ Neke od vrsta istina koje je spomenuo u svom govoru bile su filozofska, povijesna, poetska i biblijska istina.

Primjer tribine održane na temu ekumenizma jest u članku o tribini na temu ondašnjeg ekumenizma koja se održala u Splitu, a misli o ekumenizmu iznijeli su Jakov Jukić, Rebeka Anić i

³⁸ Janja Košutić, *Hrvatska ekumenska nogometna reprezentacija*, u: *Glas Koncila*, 1999., br. 26, str. 24.

³⁹ Josip Baloban, *Ekumenski pristup odgoju i obrazovanju*, u: *Glas Koncila*, 1990., br. 30, str. 4.

⁴⁰ *Europa nakon 1992.*, u: *Glas Koncila*, 1992., br. 38, str. 10.

⁴¹ Usp. Isto, str. 10.

Nedjeljko Ante Ančić.⁴² Jakov Jukić govorio je o modernim religijskih situacijama te o političkim instrumentaliziranjima u zemljama Trećeg svijeta, dok je Nedjeljko Ante Ančić bio usmjeren na poziv svih na pomirenje i obvezu pomirenja. Rebeka Anić bavila se temama pravde i mira, ali je spomenula i važnost očuvanja okoliša koja je jedna od sastavnica završnog dokumenta Europskoga ekumenskog susreta u Baselu iz 1989. godine.

Nadalje, svakako trebamo reći nešto i o ekumenskim tribinama. Ekumenska tribina prikazana je u tekstu Adolfa Polegubića.⁴³ Ta je tribina održana u sklopu Svjetske molitvene osmine za jedinstvo kršćana u Zagrebu, a tribina je bila posvećena Papinoj enciklici „Da budu jedno”. Na ovoj ekumenskoj tribini sudjelovali su apostolski nuncij Giulio Einaudi, predstavnici više kršćanskih Crkava i zajednica i veći broj posjetitelja, a posebice mladih. Tomislav Šagi-Bunić istaknuo je da je: „Papina enciklika poruka puna utjehe za sve kršćane, posebice na našim prostorima.”⁴⁴ Među uglednim pravoslavnim teolozima svoje mišljenje o Papinoj enciklici iznio je i o. Jovan Nikolić.

Potrebno je spomenuti i seminare za vjeroučitelje o kojima je govorio Antun Jarm u svom tekstu pod naslovom *Ekumenski seminar za vjeroučitelje*.⁴⁵ Taj seminar koncipiran je kroz trodnevni rad, a sudjelovali su vjeroučitelji osnovnih i srednjih škola. Seminar je održan u Osijeku, a voditelj je bio Stjepan Hrpka koji je naglasio kako su: „vjeroučiteljima vrata škole zaista otvorena i da su oni potrebni školama”,⁴⁶ te kako vjeroučitelji postaju: „članovi škola sa svim zadaćama, dužnostima i pravima kao i ostali nastavnici.”⁴⁷ Hrpka je posebno istaknuo da škola treba imati dva obilježja, a to su humanost i kvaliteta. Također je naglašeno kako sila kao metoda ne smije imati svoje mjesto u školi te da je nastavnički poziv jednak umjetničkom pozivu te je stvarateljski, a rezultat se može postići samo u ugodnom ambijentu slobode.

⁴² *Razmišljanje o ekumenizmu*, u: *Glas Koncila*, 1997., br. 5, str. 15.

⁴³ Adolf Polegubić, *Među Crkvama raste zajedništvo*, u: *Glas Koncila*, 1996., br. 5, str. 6.

⁴⁴ Isto, str. 6.

⁴⁵ Antun Jarm, *Ekumenski seminar za vjeroučitelje*, u: *Glas Koncila*, 1999., br. 10, str. 3.

⁴⁶ Isto, str. 3.

⁴⁷ Isto, str. 3.

Nailazimo na još jedan tekst koji povezuje obrazovanje i ekumenizam, a radi se o ekumenskome znanstvenom skupu.⁴⁸ U tom se tekstu, za razliku od prethodno spomenutog, naglašava prisutnost pravoslavnih vjernika, točnije pripadnika Makedonske pravoslavne Crkve koja je ujedno i organizator spomenutoga ekumenskog znanstvenog skupa. Taj znanstveni skup obradio je nekoliko tema o pitanjima literature, jezika, teologije, umjetnosti, medicine itd., a skup je osim dvojice mitropolita okupio i brojne znanstvenike. Zanimljivo je što je većina znanstvenika i stručnjaka prvi put čula na tome skupu za slavensku liturgiju rimskoga obreda kao i određene pojedinosti o glagoljskoj literaturi u Hrvatskom primorju. Ovaj skup zasigurno je jedan od skupova koji su unaprijedili međucrkveni dijalog, a sudionici su imali priliku saznati više jedni o drugima.

2.4. *Ekumenizam i kultura*

Govoreći o ekumenizmu u sferama kulture, najčešći su tekstovi koji govore o različitim izložbama i koncertima u duhu ekumenizma. Takav primjer jest i tekst Vladimira Horvata o ekumenskoj izložbi održanoj u Beogradu. Ova ekumenska izložba prikazuje djela slikarice Milice Ivanović. Posebnu pozornost privukla je njezina slika Krista koji raširenim rukama grli i rimsku baziliku svetog Petra i novi beogradski hram svetog Save. U tome motivu vidimo utjecaj ekumenizma i način na koji i umjetnost može biti dio ekumenskog pokreta. Još je jedan primjer ekumenske izložbe, a radi se o tekstu nepoznatog autora koji govori o zbirci modernih ikona austrijskog slikara Antona Wolleneka.⁴⁹ Ta zbirka obilazi izložbene prostore diljem Europe. Zbirka je predstavljena na nekoliko ekumenskih susreta, ikona svoje podrijetlo vuče iz Male Azije, a u kršćanstvo je ušla kao „izraz i svjedočanstvo vjere”.⁵⁰

Kada govorimo o ekumenizmu i kulturi, potrebno je spomenuti i ekumensko djelovanje zagrebačkoga mješovitoga zbora

⁴⁸ *Ekumenski znanstveni skup*, u: *Glas Koncila*, 1993., br. 31, str. 13.

⁴⁹ *Ekumenske ikone*, u: *Glas Koncila*, 1997., br. 3, str. 12.

⁵⁰ Isto, str. 12.

Lira. O djelovanju zbora Lira govorio je i Mihael Montiljo u svom tekstu pod naslovom *Ekumensko djelovanje zagrebačkog zbora Lira*.⁵¹ Važna je osoba Emil Cosseto koji je 40 godina ravnao zagrebačkim zborom, a koji je bio uključen u brojna ekumenska djelovanja i projekte, posebice na području kulture i umjetnosti. Posebno se ističe suradnja zbora i Katoličke Crkve u Zagrebu. Vidljivo je kako je „duhovna glazba židovske i kršćanske provenijencije jako sredstvo zbližavanja ljudi, doprinosi humanizmu i prijateljstvu među ljudima, te miru toliko potrebnom na ovim našim prostorima”.⁵²

Ekumenski koncert održan je i u Rijeci, radilo se i o dobrotvornom koncertu održanom u dvorani Hrvatskoga kulturnog doma, a zajedno su nastupali katolici, pravoslavni, evanđelisti, baptisti i evangelici. Prije početka koncerta, svaka od vjerskih zajednica kratko se predstavila. O ovome dobrotvornom koncertu čitamo u članku nepoznata autora, a prihod od ulaznica namijenjen je bio djeci s poteškoćama u razvoju.⁵³ Spomenuli bismo i orguljaški ekumenski koncert održan u svetištu Majke Božje Remetske u Remetama.⁵⁴ Na koncertu su se izvodile melodije klasične glazbe s ukomponiranim stihovima Davidova 150. psalma i hrvatskog pjesnika Tina Ujevića. Ovo je još jedan primjer ekumenizma među katolicima i pravoslavcima i to preko umjetnosti, točnije glazbe.

Potrebno je spomenuti i koncert održan u Zagrebu 1996. godine koji je, kao i već spomenuti koncerti, prošao u znaku ekumenizma. Ekumenski koncert održan je u studentskom domu Stjepan Radić, a na koncertu su se izvele brojne međunarodne i međuvjerske duhovne pjesme. O tome koncertu izvijestio nas je Ante Periša,⁵⁵ koncert je održan u sklopu projekta Tjedan za ujedinjeni svijet, a ideja za spomenuti projekt rodila se u Rimu, na skupu mladih. Ovdje ponovno zapažamo djelovanje mladih na području ekumenizma. Spomenuti pokret „prožet je duhom ekumenizma i zbližavanja kršćanskih, ali i drugih vjerskih zajednica”.⁵⁶

⁵¹ Mihael Montiljo, *Ekumensko djelovanje zagrebačkoga zbora Lira*, u: *Glas Koncila*, 1993., br. 36, str. 7.

⁵² Isto, str. 7.

⁵³ *Ekumenski dobrotvorni koncert*, u: *Glas Koncila*, 1997., br. 22, str. 15.

⁵⁴ B. Zebić, *Orguljaški ekumenski koncert*, u: *Glas Koncila*, 1996., br. 32, str. 11.

⁵⁵ Ante Periša, *Ekumenski koncert*, u: *Glas Koncila*, 1996., br. 20, str. 18.

⁵⁶ Isto, str. 18.

Osim duhovnih koncerata i izložbi, spomenimo i predstavljanje knjiga, posebice onih koje izravno govore o ekumenizmu i ekumenskim temama. Jedna od takvih knjiga jest i knjiga biskupa Ratka Perića predstavljena u Zagrebu, a naslov joj je *Ekumenske nade i tjeskobe*. Već iz naslova vidljiva je ekumenska tematika i usmjerenost knjige na ekumenizam i ekumenska nastojanja. Knjiga je usmjerena na ekumenske odnose između Katoličke Crkve i Srpske pravoslavne Crkve. O predstavljanju spomenute knjige može se čitati u članku nepoznata autora.⁵⁷ Taj se članak nalazio na naslovnoj stranici ovog broja *Glasa Koncila*, stoga smatramo ovaj članak važnim, posebno kada se govori o ekumenizmu.

Govoreći o vezi ekumenizma i kulture, svakako trebamo spomenuti i pokretanja određenih ekumenskih časopisa. Članak koji govori o takvoj tematici jest članak iz 1995. godine pod naslovom *Ekumenski časopis Žižak*.⁵⁸ Naime, radi se o prvome hrvatskom dječjem vodiču za čitanje *Biblije*, a nazvali su ga *Žižak*. Ovaj časopis priredili su članovi protestantskih evanđeoskih zajednica u Hrvatskoj, a izdalo ga je Društvo prijatelja *Biblije*. Časopis je poseban zbog toga što su ga „objavili ljudi različitih kršćanskih tradicija, ekumenski je časopis i dostupan kršćanima svih vrsta iskustava”.⁵⁹

O pokretanju ekumenskog časopisa pisao je i N. Pintarić u svom članku iz 1997. godine,⁶⁰ a radi se o prvom časopisu za međureligijski dijalog i ekumenizam. Naime, časopis je nazvan *Vrhbosnensia*, a zamišljen je kao časopis za međureligijska i teološka pitanja. Autor članka piše kako je urednik časopisa Marko Josipović rekao: „Crkva ne može i ne smije odustati od međureligijskog dijaloga i ekumenizma.”⁶¹ Zaključno možemo jasno reći kako je očito da se ekumenizam promicao na brojnim područjima, od seminara, predavanja i tribina, preko različitih održavanja koncerata pa sve do pokretanja časopisa koji promiču ideje ekumenizma.

⁵⁷ *Ekumenske nade i tjeskobe*, u: *Glas Koncila*, 1994., br. 17, str. 1.

⁵⁸ *Ekumenski časopis Žižak*, u: *Glas Koncila*, 1995., br. 38, str. 7.

⁵⁹ Isto, str. 7.

⁶⁰ N. Pintarić, *Prvi časopis za međureligijski dijalog i ekumenizam*, u: *Glas Koncila*, 1997., br. 49, str. 5.

⁶¹ Isto, str. 5.

ZAKLJUČAK

Ovim istraživačkim radom htjeli smo prikazati sadržaj ekumenskih tema koje se javljaju u *Glasi Koncila* u razdoblju od 1990. pa do 1999. godine. Tekstove smo grupirali u različite tematske grupe slijedeći njihov sadržaj, naravno okvirno i ukratko bivajući svjesni ograničenosti ovakvog tipa znanstvenog rada.

U uvodnom dijelu iznijeli smo kratak povijesni prikaz nastanka i razvitka *Glasa Koncila*. Jasno je da vrijeme osnutka i izlazak sve do demokratskih promjena u Republici Hrvatskoj nije bilo lagano. Nakon 1990. godine dolazi do demokratskih promjena, nastaje samostalna Republika Hrvatska, a taj je proces pratio nametnuti rat i velikosrpska agresija na Republiku Hrvatsku. Naravno da je i crkveni tisak, pa tako i *Glas Koncila* itekako bio uključen u stvaranje društvenih procesa, a nije bilo nevažno što se na njegovim stranicama objavljuje. Za nas su, naravno, od izrazite važnosti ekumenski tekstovi te smo ih sve u prvom poglavlju detaljno popisali.

U drugom dijelu rada donijeli smo sadržaj i analizu ekumenskih tema *Glasa Koncila*. Izabrali smo pojedine članke koje smo smatrali važnima i njih smo grupirali i zatim analizirali. Očitavajući te članke, došli smo do zaključka kako se većina ekumenskih tema tiče susreta visokih crkvenih predstavnika, posebice predstavnika Katoličke Crkve i pravoslavne Crkve. Susreti toga tipa, smatramo, iznimno su važni za ekumenizam. Unutar teme ekumenskih susreta, razlikovali smo ekumenska bogoslužja, susrete visokih predstavnika te molitvene ekumenske susrete. Istražujući ovu temu, jasno smo uočili da brojčano najviše članaka iz *Glasa Koncila* govori upravo o temi susreta visokih predstavnika, dok je manji broj članaka koji spominju ekumenska bogoslužja. Molitveni ekumenski susreti najčešće su vezani za molitvene osmine za jedinstvo kršćana.

Na koncu, jasno je da je *Glas Koncila* od samih svojih početaka, a onda i nakon 1990. godine i na području ekumenizma vjerno bilježio u obliku kraćih i dužih novinskih izvještaja, tematskih članaka i sl. sve ono što se važnoga događalo. Na taj način *Glas Koncila* postaje kronika tog vremena i važan izvor za detaljnije proučavanje teme koju smo mi u ovome istraživačkom radu, možemo reći, samo površinski dotaknuli te ona zahtijeva svako daljnja istraživanja.

ECUMENICAL TOPICS OF THE *GLAS KONCILA*
FROM 1990 TO 1999

Summary

This paper deals with ecumenical topics in the Catholic weekly Glas Koncila in the period between 1990 and 1999. The introductory part briefly presents the context and emergence of the Glas Koncila, then the first chapter brings a thorough list of all ecumenical titles found on the pages of the Glas Koncila from 1990 to 1999. In the second part the ecumenical topics are analysed through the following groups of texts: ecumenical meetings (ecumenical services; ecumenical meetings of high representatives; prayer ecumenical meetings); ecumenism and youth; ecumenism and education; ecumenism and culture. Finally, the conclusion clearly shows the fact that the Glas Koncila is very important for the study of recent ecumenical history in our country.

Key words: Glas Koncila; ecumenism; democratic changes; 1990; 1999